

Hippoplanus / De paardenkoper

Dat paardenkopers, óók in Erasmus' tijd, reeds in niet al te goeden naam van eerlijkheid stonden, bewijst de volgende samenspraak. Nadere verklaring heeft de inhoud niet noodig: de zaak is oud en hoog-modern.

Naar Erasmus' eigen woorden heeft hij deze samenspraak geschreven, om de jongelieden van zijn tijd te laten zien, dat men een modern onderwerp, van alledaagschen aard ook in het deftige latijn, los, luchtig en opgewekt kan behandelen.

Personae: Aulus & Phaedrus.

Au.

Deum immortalem, ὡς σεμνοπροσώπει noster
Phaedrus, et subinde in coelum suspicit. Adoriar.
Quid accidit novae rei, Phaedre?

Ph.

Quam ob rem istud interrogas, Aule?

Au.

Quoniam e Phaedro mihi videris factus Cato, tanta
est in vultu severitas.

Au.

Heere bewaar me! wat kijkt onze Phaedrus ernstig. Zoo nu en dan slaat
hij zijn oogen hemelwaarts. 'k Zal hem eens aanklampen. Wat voor
nieuws is er, Phaedrus?

Ph.

Waarom vraag je mij dat zoo, Aulus?

Au.

Omdat het er veel van heeft of je van een vroolijken Phaedrus tot een
strengen Cato bent geworden. Zóó strak staat je gelaat.

Ph.

Non mirum, amice; modo confessus sum peccata mea.

Au.

Phy, iam desino mirari. Sed dic age, bona fide confessus es omnia?

Ph.

Omnia quae quidem in mentem veniebant, unico duntaxat excepto.

Au.

Cur unum hoc reticuisti?

Ph.

Quia nondum potuit mihi displicere.

Au.

Oportet esse peccatum suave.

Ph.

Nu, daar is reden voor: ik heb juist mijn zonden gebiecht.

Au.

O! dan verwonder ik mij niet meer. Maar vertel me eens: heb je alles te goeder trouw gebiecht?

Ph.

Ten minste alles wat me in den zin kwam. Eén ding slechts uitgezonderd.

Au.

En waarom verzwegen je dat ééne?

Ph.

Omdat ik 't toch eigenlijk zelf nog niet zoo héél slecht kan vinden.

Au.

Dan moet dat wel een prettige zonde zijn geweest.

Ph.

An peccatum sit, nescio: sed tamen, si vacat, audies.

Au.

Audiam equidem lubens.

Ph.

Scis quanta sit impostura apud nostros in his, qui vendunt, aut locant equos?

Au.

Plus scio, quam vellem, non semel ab illis delusus.

Ph.

Nuper incidit mihi iter, cum satis prolixum, tum etiam accelerandum. Adeo quendam ex illis, quem dixisses eius generis minime malum; et intercedebat mihi cum homine nonnihil etiam amicitiae. Narro, mihi rem esse seriam; opus esse praestrenuo equo: si unquam praebuisset se mihi bonum virum, nunc

Ph.

Of het een zonde is, weet ik niet: maar als je een poosje tijd hebt, mag je het wel hooren.

Au.

Ik wil heel graag luisteren.

Ph.

Je weet hoeveel er onder paardenhandelaars, koopers en verkoopers, bedrogen wordt.

Au.

Ja, meer dan me lief is, want ik ben er zelf dikwijls de dupe van geweest.

Ph.

Onlangs moest ik een tamelijk lange reis doen, maar die ook vrij veel spoed vereischte. Ik ga naar één van de paardenverhuurders, lang niet één van de slechtsten van dat soort; zelfs was ik met dien man eenigermate bevriend. Ik vertel hem dat ik een gewichtige opdracht heb, dat ik een flink en stevig paard nodig heb. Als hij zich ooit jegens mij verdienstelijk had gemaakt, dat hij 't dan nu moest doen. Hij

praestaret. Ille pollicetur, sese sic mecum acturum, ut ageret cum fratre suo carissimo.

Au.

Fortassis et fratri impositurus.

Ph.

Inducit in stabulum, iubet, ut eligam ex omnibus equis quemcunque vellem. Tandem unus plus ceteris arridebat. Ille probat iudicium meum, deierans, eum equum frequenter a multis expetitur esse; se eum maluisse servare amico singulari, quam ignotis addicere. Conventum est de pretio: numeratur pecunia praesens: conscendo. Mira alacritate gestiebat equus in egressu: dixisses feroculum esse: nam erat obesulus et pulchellus. Ubi iam equitassem sesquihoram, sensi, plane lassum, ne calcaribus quidem impelli posse. Audieram, tales ab illis ad imposturam alii, quos e specie iudicares insignes, ceterum laboris impatientissimos. Ego continuo mecum: Captus sum. Age, par pari referam, ubi rediero domum.

beloofde dat hij met mij zou handelen zooals hij dat met zijn liefsten broer zou doen.

Au.

Misschien was hij ook wel van plan zijn broer te bedriegen.

Ph.

Hij brengt me in zijn stal en zegt dat ik maar uit al zijn paarden moet kiezen welk ik wil. Eindelijk was er één dat mij meer dan alle andere beviel. Hij prijst mijn keuze, terwijl hij er een eed op doet, dat juist dat paard dikwijls door velen gevraagd is: dat hij 't liever had willen bewaren voor een particulieren vriend, dan 't aan onbekenden af te staan. We werden het eens over den prijs. De betaling geschiedt tegen contant geld. Ik stijg te paard. Bij 't naar buiten rijden was 't paard opgewekt en buitengewoon geanimeerd. Men zou haast zeggen dat 't een beetje wild was: 't zag er vet en rond en welgedaan uit. Maar toen ik zoowat een anderhalf uur gereden had, begon ik te bemerken dat 't reeds geheel en al moe was en dat ik er zelfs met de sporen geen voortgang in kon krijgen. Nu had ik wel eens gehoord dat door paardenkoopers dikwijls zulke dieren om te bedriegen op stal gehouden worden, paarden die men op 't oog voor uitstekend zou houden, maar die tegen vermoedenis volstrekt niet bestand zijn. Dadelijk dacht ik bij

mij zelf: "je bent beet genomen! Komaan, zodra je thuis komt, betaal je hem met gelijke munt."

Au.

Quid heic consilii capiebas, eques absque equo?

Ph.

Id quod res dabat, deflexi in proximum vicum; illic clam apud quendam mihi notum deposui equum, et conduxī alterum: profectus sum quo destinaveram; reversus sum, reddo conductitium equum, reperio meum sophistam, ut erat, obesum et pulchre requietum: eo vectus redeo ad impostorem: rogo ut in stabulo suo alat dies aliquot, donec repetiero.

Percunctatur quam commode me gesserit. Ego vero deiero per omnia sacra, me nunquam in vita conscendisse tergum equi felicioris; volasse potius quam ambulasse, nec tam longo itinere nunquam sensisse lassitudinem, nec pilo factum ob laborem macriorem. Haec cum illi persuasissem esse vera, tacitus secum cogitabat, equum illum alium esse, quam hactenus suspicatus esset. Itaque priusquam

Au.

En wat ving je nu onderweg aan, jij ruiter zonder paard?

Ph.

Wat de loop der dingen mij aan de hand deed. Ik sloeg den weg in naar 't naaste dorp. Daar stalde ik stilletjes bij een bekende van me het paard en ik huurde een ander. Ik reed naar de plaats van mijn bestemming, keerde terug, lever mijn huurpaard in, tref mijn koopje aan, vetjes en wel, en flink uitgerust van de eerste vermoeienis. Ik rijd daarop naar mijn bedrieger en vraag hem of hij 't in zijn stal eenige dagen wil bewaren en voederen tot ik het weer kom opeischen. Hij vraagt me hoe het beestje 't gemaakt heeft. Ik zweer hem nu bij al wat heilig is, dat ik nooit van mijn leven een voortreffelijker dier bestegen had, dat 't eerder vloog dan liep, dat 't heelemaal geen vermoeienis had gekend niettegenstaande den langen tocht en dat het geen haartje magerder was geworden van 't zware werk. Toen ik hem wijs gemaakt had dat dit werkelijk zoo was, dacht hij zoo stilletjes bij zich zelven, dat 't paard dan toch wel anders moest zijn dan hij gedacht had. Vóór ik dus wegging, vroeg hij me of 't paard ook te koop was. Ik zei eerst van

abirem, rogabat, num mihi venalis esset equus: primo negabam; quod si incideret iter denuo, non facile foret nancisci similem, attamen nihil esse mihi tam carum, quod non esset venale pretio largo, etiamsi quis me ipsum, inquam, cuperet emptum.

Au.

Nae tu pulchre Cretensem agebas cum Cretensi.

Ph.

Quid multis? Non dimittit me, nisi pronunciata equi indicatura. Indicavi non paulo pluris quam emeram. Digressus ab homine, mox suborno, qui mihi partem agat huius fabulae, pulchre instructum atque doctum: is ingressus domum inclamat locatorem, ait sibi opus esse insigni equo, et laboris egregie patienti. Alter ostendit multus, et pessimum quemque maxime praedicat; solum illum quem mihi vendiderat, quoniam existimabat vere talem, qualem praedicaveram, non laudat. At alter illico rogat, num et ille venalis esset: nam descriperam illi formam equi, et locum indicaram. Locator primum

neen. Als ik weer eens een reis moest doen, dat 't dan niet gemakkelijk zou wezen een dergelijk paard te krijgen. Maar dat aan den anderen kant niets mij zóó dierbaar was of 't was wel voor een flinken prijs van mij te koop, ook al zou iemand mij zelven in levenden lijve willen koopen.

Au.

Je speelde daar mooi de rol van bedrieger tegenover den bedrieger.

Ph.

Om kort te gaan, hij liet me niet vertrekken zonder dat ik een prijs voor het paard had vastgesteld. Ik gaf dien heel wat hooger op dan waarvoor ik 't beest van hem gekocht had. Toen ik van den man weggegaan was, neem ik dadelijk iemand in den arm om mee een rol te spelen in deze komedie. Ik zeg hem duidelijk wat er aan de hand is en breng hem goed op de hoogte. Hij gaat naar 't huis van den stalhouder en vraagt dezen te spreken. Hij zegt hem dat hij een mooi paard noodig heeft, dat goed tegen veel vermoeienissen bestand is. De koopman laat hem verschillende paarden zien en prijst de slechtste 't meest aan. Alleen 't paard dat hij mij had verkocht, biedt hij niet aan, omdat hij dacht dat 't werkelijk zoo uitstekend was als ik had gezegd. Maar de ander vraagt hem onmiddellijk of dat paard ook soms te koop is, want ik had hem

obticescere, atque alios ambitiose praedicare. Cum iste ceteris utcunque probatis semper ageret de uno illo, tandem locator apud se:Plane fefellit me iudicium de illo equo: siquidem hic peregrinus statim agnovit hunc inter omnes. Cum instaret ille tandem hic:Vnalis est, inquit, sed pretio fortasse deterreberis. Non est, inquit ille, magnum pretium, si rei dignitas respondeat: indica. Indicavit aliquanto pluris, quam indicaram ipsi, captans et hoc lucri. Tandem convenit de pretio, datur arrha satis magna, nempe regalis aureus, ne qua suspicio incideret simulatae emptionis. Emptor iubet equo dari pabulum; se mox ait rediturum, et abducturum: dat etiam stabulario drachmam. Ego simulatque cognovi pactionem esse firmam, sic ut rescindi non posset, rursus ocreis et calcaribus armatus redeo ad locatorem, anhelus clamo. Adest ille; rogat quid velim. Illico, inquam, adornetur equus meus. Nam e vestigio proficiscendum est ob rem maxime seriam. Atqui modo, inquit, mandabas, ut aliquot dies alerem equum tuum. Verum, inquam, sed praeter expectationem obiectum est negotium, idque

beschreven hoe 't paard er uit zag en hem de plaats aangeduid waar het stond. Eerst hield de paardenkooper zijn mond en prees al de andere paarden uitbundig. Maar omdat de koper steeds op dat ééne paard terugkwam, terwijl hij de overige paarden voor de leus nog wel wat prees, zei eindelijk de paardenkooper bij zich zelve: "ik moet mij dan toch wel in dat paard vergist hebben, als ten minste deze vreemdeling het zoo dadelijk onder alle paarden uitpikt." Toen de koper aandrong, zeide hij eindelijk: "'t Is te koop, maar misschien zult ge u wel door den prijs laten afschrikken." "Geen prijs is te hoog," zei hij, "wanneer die overeenkomt met de waarde van de zaak. Zeg maar op." Hij gaf nu een prijs op vrij wat hooger, dan ik hem had genoemd, ook nog naar die winst begeerig. Eindelijk werden ze het over de koopsom eens. Er werd een tamelijk groot handgeld gegeven, n.l. een goudstuk, om geen vermoeden te wekken dat 't maar een schijnkoop was. De koper liet 't paard goed haver geven en zei dat hij gauw zou terugkomen om 't paard mee te nemen. De stalknecht krijgt een halven gulden fooi. Zoodra ik hoorde dat de koop goed en wel gesloten was, zóó dat hij niet meer kon worden verbroken, keer ik gelaarsd en gespoord naar den paardenverhuurder terug: buiten adem roep ik om hem. Hij komt te voorschijn en vraagt wat ik verlang. "Laat dadelijk mijn paard optuigen," zei ik, "want ik moet onmiddellijk voor een gewichtige zending op reis." "En onlangs," antwoordde hij, "droeg-je me op het

regium, quod nullam patitur dilationem. Heic ille: Eliges ex omnibus, quem voles: tuum habere non potes. Rogo quam ob rem? Quia venditus est, inquit. Ibi ego simulata magna perturbatione: Prohibeant, inquam, superi quod dicis. Hoc obiecto itinere non venderem eum equum, etiamsi quis numeret quadruplum. Incipio rixam; clamo me perditum. Tandem incaluit et ille: Quid opus, inquit, his iurgiis? Indicasti equum, ego vendidi, si numero pretium, nihil habes quod mecum agas; sunt in hac urbe leges: ad exhibendum equum me non potes compellere. Cum diu clamassem, aut equum exhiberet, aut emptorem, tandem iratus numerat pretium. Emeram quindecim aureis, extimaram viginti sex. Ille aestimarat triginta duobus. Cogitabat apud se, praestat hoc lucri facere, quam equum reddere. Abeo dolenti similis, ac vix placatus etiam data pecunia. Ille rogat, ut boni consulam; se aliis in rebus pensaturum hoc incommodi. Sic impositum est impostori. Habet equum nullis pretii. Exspectat ut, qui arrham dedit, veniat numeratum pecuniam. At nemo venit, nec unquam venturus est.

paard eenige dagen te stallen en te voederen." "Ja, dat is waar," zei ik, "maar daar is me nu plotseling, zonder dat ik er op gerekend had, een taak opgedragen en dat nog wel van koningswege, die geen uitstel gedooft." Toen hij weer: "Kies maar uit alle paarden welke je wilt: 't uwe kunt ge evenwel niet krijgen." Ik vraag natuurlijk: "waarom niet?" "Omdat het verkocht is," ontvang ik ten antwoord. Met geveinsden schrik riep ik uit: "De hemel verhoede dat 't waar is, wat gij zegt. Nu mij die opdracht wordt gegeven, zou ik mijn paard niet willen verkoopen al was het ook voor viermaal den prijs." Ik begin te schelden en te kijven en noem me een verloren man. Eindelijk wordt hij ook boos. "Wat hebben we met dat getwist te maken? Gij hebt een prijs bepaald voor 't paard, ik heb 't verkocht. Als ik u den prijs uitbetaal dan hebt ge met mij niets meer te maken. Er zijn nog rechters hier in de stad. Ge kunt me niet dwingen u het paard te leveren." Terwijl ik er nog lang op aandrong dat hij mij 't paard zou afgeven of mij den kooper zou aanwijzen, betaalde hij me eindelijk den prijs uit. Ik had 't voor vijftien goudstukken gekocht en het later geschat op zes-en-twintig. Hij had 't op twee-en-dertig gesteld. Hij redeneerde zóó bij zich zelf: 't is voordeeliger dit zoete winstje te maken dan 't paard terug te geven. Ik ga heen, voorgevend erg boos te zijn en slechts noode gekalmeerd door 't ontvangen geld. De paardenkooper vroeg of ik 't hem niet kwalijk wilde nemen: dat hij mijn schade wel op andere manieren zou trachten

te vergoeden. En zoo werd de bedrieger bedrogen. Hij zit nu met een paard dat niets waard is, en wacht maar steeds dat de man die hem 't handgeld heeft gegeven zal komen om hem den bedongen prijs uit te betalen. Maar er komt niemand en er zal ook nooit iemand komen.

Au.

Interim nunquam tecum expostulavit?

Ph.

Qua fronte, aut quo iure id faceret? Convenit quidem semel atque iterum, conquestus est de fide emptoris. Verum ego ultro expostulavi cum homine, dicens, illum eo malo dignum, qui praepropera venditione tali equo me spoliavit. Hoc est crimen tam bene collocatum, mea sententia, ut non possim inducere animum confiteri.

Au.

Ego mihi statuam poscerem, si quid tale designassem; tantum abest, ut confessurus sim.

Au.

En heeft hij er u intusschen nooit over gesproken?

Ph.

Wat zou dat voor een brutaliteit zijn en met welk recht zou hij dat doen? Hij heeft me nog wel eens een paar malen ontmoet en mij zijn beklag gemaakt over de kwade trouw van den kooper. Maar ik heb hem van mijn kant dadelijk den mantel uitgeveegd en gezegd dat hij die leelijke behandeling waard was, omdat hij mij door een overhaasten verkoop van zoo'n goed paard had beroofd. Dat is nu een zonde zóó juist van pas begaan, naar mijn idee, dat ik 't niet over mij kon verkrijgen om ze te biechten.

Au.

Ik zou voor mij zelve een standbeeld vragen als ik zoo iets had verzonnen: zóó ver is het er van af dat ik 't als zonde zou biechten.

Ph.

An ex animo loquaris, nescio; mihi tamen addis
animum, quo magis lubeat talibus facere fucum.

Ph.

Of ge dit van harte meent, weet ik niet, maar bij mij wekt ge den lust en
den moed op, om zulke menschen bij gelegenheid óók eens zoo'n poets
te bakken.